

Ignasi Pla

PORTAVEU DEL GRUP PARLAMENTARI SOCIALISTA

EL NOU ESTATUT D'AUTONOMIA DE LA COMUNITAT VALENCIANA: LA PERSPECTIVA SOCIALISTA

Explicar la posició dels socialistes valencians en el recent procés de reforma de l'Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana és relativament senzill. Des de fa anys, el Partit Socialista ha realitzat intents de dur a terme una reforma del nostre estatut que adequara la norma bàsica dels valencians a la realitat actual. Al nostre entendre, la reforma havia de complir essencialment tres premisses: la primera, que fóra una iniciativa que comptara amb el màxim consens possible de la societat i de les forces polítiques valencianes; la segona, que fóra una reforma ambiciosa i que aconseguira deixar arrere algunes de les frustracions autonòmiques que arrossegàvem des de 1982, i la tercera i no menys important, que la nostra reforma contribuïra a assentar un Estat de les Autonomies més fort, més madur i que es corresponga plenament amb l'Espanya plural i diversa de la que formem part.

En els últims anys, totes les propostes de reforma dels socialistes valencians van xocar amb la mateixa dificultat: l'oposició del govern central presidit per José María Aznar i de la direcció espanyola del PP a permetre qualsevol tipus de reforma ambiciosa que igualara la Comunitat Valenciana a les principals autonomies espanyola, i això fou així també en aquelles ocasions en què PP valencià i la resta de les forces polítiques valencianes es mostraven favorables a una reforma seriosa i rigorosa de l'Estatut. Va ser necessari un canvi en la presidència del Govern d'Espanya i l'arribada a les responsabilitats de govern del Partit Socialista i de José Luis Rodríguez Zapatero per a iniciar un procés de reformes dels estatuts d'autonomia que ha de contribuir a assentar un Estat de les Autonomies més sòlid i reforçat.

I fou, sens dubte, este canvi d'actitud del govern central i la voluntat de les forces polítiques majoritàries i de la societat civil de la Comunitat Valenciana els que van fer possible iniciar un procés que conduí a una reforma que té com a últim i únic propòsit millorar les condicions de vida i augmentar les possibilitats de progrés econòmic i de benestar social dels ciutadans valencians.

ERA NECESSÀRIA LA REFORMA?

No obstant això, i a pesar que la intenció d'iniciar este procés és que els ciutadans tinguen més i millors oportunitats per a realitzar el seu projecte personal de vida, durant els mesos en què es discutia i negociava la reforma, la pràctica totalitat de les enquestes més solvents i rigoroses indicaven que la reforma dels estatuts d'autonomia ocupava un nivell ínfim entre les preocupacions dels ciutadans, especialment si es comparaven amb problemes més immediats com l'estabilitat en el lloc de treball, la vivenda, la sanitat, l'educació, la lluita contra el terrorisme o l'atenció a les persones dependents. Baste recordar, com a exemple, que el CIS, en el seu baròmetre de gener del 2006, indicava que la reforma dels estatuts només era considerat un problema important per un 4% de la població, mentre que quasi un 50% estimava que el principal problema és la desocupació i més del 30% situava en segon lloc d'importància l'emigració.

Va haver-hi qui des de posicions centralistes i uniformistas va aprofitar estos estudis d'opinió per a afirmar rotundament la inutilitat de les reformes i inclús suggerir que els polítics, quan dediquem les nostres energies i el nostre temps a este tipus d'assumpes, estem malgastant els diners dels contribuents i dedicant-nos a assumptes que ni importen ni afecten els ciutadans.

Al meu parer, estos judicis de valor i moltes de les afirmacions d'idees a ells associades són poc matisats, partixen d'una profunda desconfiança en la maduresa del poble espanyol real, d'una negació ideològica i fonamentalista de l'estructura autonòmica del sistema polític espanyol i, ben sovint, d'un desconeixement considerable dels mecanismes constitucionals tant pel que fa als procediments de reforma dels estatuts d'autonomies, lleis pacionadas que formen part del bloc constitucional, com de les pròpies comunitats autònomes que són elements essencials de l'estat en el nostre país.

Contràriament a estes opinions, jo estic convençut que la reforma que hem dut a terme està plena de sentit i, a més, que era —sobretot i per damunt de tot— una obligació que teníem els polítics valencians per a poder fer front de manera adequada als problemes de la societat valenciana actual i de les persones que viuen i treballen hui en la nostra Comunitat.

Per descomptat, tota reforma estatutària, que en essència afecta i tracta sobre la distribució de les competències de decisió i gestió polítiques de l'estat entre els diferents nivells de govern existents en el nostre país, sempre tindrà aspectes de discussió abstracta i tècnica que no seran fàcils de comprendre per part de la població. I, lògicament, si no hi ha un esforç d'explicació, es pot donar lloc a desencontres entre els representants polítics i alguns sectors ciutadans.

Però una reforma d'un estatut d'autonomia és sobretot preguntar-nos com millorem l'organització de l'àmbit polític, és a dir de l'àmbit de decisió pública comuna i compartida entre tots els ciutadans, i, sobretot, és preguntar-nos i decidir com ens organitzem per a delimitar adequadament les responsabilitats de cada àmbit de govern, com distribuïm i gestionem els recursos públics, quin tipus de servicis ha de facilitar el govern central i quins el govern autonòmic, i com podem defensar i governar millor els interessos generals en una societat més plural, amb més demandes socials i sotmesa a processos de canvi molt més accelerats que en el passat. I, per tant, contràriament a alguns judicis de valor, estem davant d'un debat essencial que tracta sobre totes les coses que importen a la gent. O, dit d'una altra manera, este és un debat bàsic per als ciutadans i per al futur de la societat valenciana.

I és així perquè l'Estatut valencià que acabem d'aprovar fa possible nous instruments per a augmentar la participació política, social i cultural dels ciutadans, i també per a controlar l'acció del Govern de la Generalitat. Perquè el nou estatut obliga a la Generalitat a fer polítiques actives en matèria de renda bàsica d'inserció, en vivenda, en territori, en salut, en educació, en el reconeixement i l'ús normal de les dos llengües oficials, en justícia, en la gestió dels diners públics, en indústria, en desenvolupament econòmic i cohesió social en esta comunitat, i també en policia i en seguretat.

És a dir, és una reforma que ha pretés, sobretot, millorar els instruments d'autogovern de la Comunitat Valenciana per a fer front de manera més eficaç als problemes dels valencians, i és una reforma que pretén millorar la qualitat de vida i les oportunitats dels ciutadans, i és una reforma que ha de servir per a aconseguir una ciutadania més activa, més crítica i més exigent amb la gestió transparent dels recursos públics.

PER QUÈ HEM IMPULSAT LA REFORMA?

Però abans d'anar avant, explicant els elements que entenem principals de la reforma, hauríem de preguntar-nos si era necessari fer una reforma de l'estatut valencià o si amb el text anterior ja es donava una resposta adequada i suficient a l'autogovern valencià i a la distribució de competències entre el govern central i les institucions autonòmiques en l'àmbit de la Comunitat Valenciana. Per als socialistes valencians fa anys que la resposta a esta disjuntiva és clara: l'estatut d'autonomia de 1982 va ser un estatut important en el seu moment, però ja era insuficient per a fer front als canvis polítics, socials i econòmics que ens afecten, i açò feia necessària la seua reforma.

Sens dubte, l'establiment de l'Estat de les Autonomies i el desenvolupament dels estatuts d'autonomia en els últims 25 anys han sigut un èxit tant per l'enorme reestructuració del poder polític produïda en tan curt espai de temps com perquè ha donat lloc al reconeixement de la pluralitat d'identitats del nostre país, ha fet possible una integració territorial més còmoda i ha contribuït a augmentar el nivell de desenvolupament econòmic i social. I això ha sigut així en tot Espanya i, naturalment, també a la Comunitat Valenciana.

I si les coses han anat raonablement bé fins al moment, per què canviar? Per una raó molt simple: perquè la realitat hui, en 2006, no és la mateixa que la de 1982, quan aprovem l'anterior Estatut. Els canvis han sigut profunds i tenim l'obligació d'adequar els nostres instruments d'autogovern per a fer-los front de la millor manera possible.

En primer lloc, ha canviat la població valenciana. Ha augmentat demogràficament i ha augmentat la seua esperança de vida. Això obliga, per exemple, a desenvolupar noves polítiques socials que tinguen en compte les dinàmiques actuals de marginació o el major envelliment de la població; però també a canvis que milloren la representació política i electoral dels valencians en les Corts valencianes, i per això hem defensat una ampliació del nombre de diputats.

Ens hem convertit en una societat d'immigració en poc més d'una dècada. Hui més del 10% de la població que viu a la Comunitat Valenciana és d'origen estranger. A més, amb una casuística molt diferent segons vinguen dels països més avançats d'Europa o dels països subdesenvolupats d'Amèrica Llatina o d'Àfrica, i açò genera nous problemes socials i d'integració, i noves demandes al Govern de la Generalitat.

Però ha canviat també, la realitat econòmica en un món globalitzat i això està afectant profundament el nostre teixit productiu i turístic, i a la formació del nostre capital humà. I per a fer front a esta nova realitat són necessàries polítiques europees, polítiques estatals i, també i de manera molt activa com assenyalen tots els experts, estratègies regionals i locals molt dinàmiques que posen en valor tots els recursos d'una societat.

Ha canviat la pròpia distribució real de les competències entre el Govern central i els governs autonòmics amb la incorporació d'Espanya a la Unió Europea i l'augment de la capacitat d'iniciativa de les institucions europees i este fet obliga a una participació directa de les comunitats autònomes i específicament la Comunitat Valenciana en les delegacions europees d'Espanya quan es tracten temes que afecten directament competències que corresponen a les comunitats autònomes.

Hi ha hagut canvis generats per la pròpia consolidació de l'estat autonòmic. S'ha modificat també la percepció de la ciutadania en les autonomies en les dos últimes dècades. Hui la confiança i el coneixement dels ciutadans en les institucions autonòmiques és molt major, i això redunda en un major grau d'exigència i responsabilitat.

I hem vist configurar-se en els últims 20 anys bàsicament tres visions de la realitat autonòmica: una que justifica les dinàmiques bilaterals entre govern central i governs autonòmics i pretén la singularització especial d'algunes autonomies seguint una lògica nacionalista i particularista; una segona, que afavorix també les relacions bilaterals entre els dos nivells de governs però pretén amb això imposar una concepció neocentralista o almenys limitadora de l'estat autonòmic; i una tercera, que és en la que crec i en la que creiem majoritàriament els socialistes, que és la del desenvolupament d'un autonomisme fort, solidari i cooperatiu, semblant al dels països més avançats que

compten amb sistemes de govern de tipus federal o compost com són Estats Units, Alemanya o Àustria.

La resposta i adaptació als canvis i el desenvolupament d'un autonomisme fort i cooperatiu són els eixos que ens han portat als socialistes valencians a proposar, impulsar i col·laborar activament en la reforma de l'estatut d'autonomia a pesar d'estar en l'oposició a la Comunitat Valenciana en estos moments.

QUÈ HEM ACONSEGUIT AMB LA REFORMA?

Però si estes han sigut les raons que justifiquen la reforma, vull fer referència, de manera breu, a les novetats i aspectes més rellevants que donen valor al nou Estatut i que poden agrupar-se en quatre àmbits diferents: primer, el que podríem denominar de manera genèrica com identitari; segon, l'institucional; tercer, el competencial, i, finalment, el de l'ampliació de drets dels ciutadans.

REIVINDICAR LA NOSTRA IDENTITAT

Com és sabut la referència al terme *nacionalitat* que arreplega la Constitució Espanyola és una forma de reconèixer la pluralitat dels sentiments identitaris dels espanyols i també la particularitat històrica de les distintes comunitats autònomes.

Perquè bé, el nou estatut valencià reconeix que la Comunitat Valenciana és una *nacionalitat històrica*. Amb això no pretenem considerar-nos més importants ni millors que ningú, però creiem que fa justícia i reconeix la nostra singularitat històrica i cultural dins d'una Espanya plural i solidària; fet que no va ser possible en l'estatut de 1982 perquè es considerava en aquells anys, de manera injustificada al meu parer, que només havien de tindre consideració de *nacionalitats històriques* les comunitats que havien accedit o referendat un estatut d'autonomia durant la II República.

És, precisament, sobre la base de la valoració crítica i positiva del nostre passat històric, que ara hem reconegut també la necessitat recuperar, actualitzar i regular el dret foral civil valencià.

En un altre orde de coses i també com una forma de superar una de les limitacions de l'estatut de 1982, el nou text permet la possibilitat que el President de la Generalitat dissolga el parlament i convoque noves eleccions autonòmiques. Este és un procediment que estava reservat fins ara a quatre autonomies: Andalusia, Catalunya, Galícia i el País Basc. A partir de 2007, la Comunitat Valenciana també tindrà esta facultat.

Ja sé que hi ha qui desconfia d'esta modificació estatutària perquè considera que és una diferenciació que privilegia a unes comunitats sobre altres o perquè genera major confusió i despesa electoral. Crec, al contrari, que és una afirmació de normalitat democràtica i de reconeixement ple de l'autonomia política, també en l'àmbit de les convocatòries electorals, sense cap tipus de tutela i control directe per part dels òrgans del Govern central, com correspon a un sistema democràtic com l'espanyol que es fonamenta en el reconeixement de l'autonomia política de les comunitats autònomes.

UN SISTEMA INSTITUCIONAL MILLOR I MÉS REPRESENTATIU

Un segon objectiu del nou Estatut ha sigut definir millor i completar el sistema institucional valencià i fer-ho més representatiu.

En este sentit, per exemple, situem al Tribunal Superior de Justícia de la Comunitat Valenciana com l'òrgan jurisdiccional en què culmina l'organització judicial en territori valencià.

I incorporem institucions que s'havien creat en les dos últimes dècades en el desenvolupament normal de les facultats d'autogovern com són el Consell Jurídic Consultiu Valencià o l'Acadèmia Valenciana de la Llengua.

Una institució esta última sobre la qual el nou estatut afirma de manera clara que és la competent en matèria normativa i lingüística del valencià; llengua que és reconeguda com pròpia i amb esta denominació en el territori valencià, encara que, com afirma la pròpia Acadèmia Valenciana de la Llengua i la llei que creava esta institució i que vam votar favorablement PP i PSOE, el valencià forme part d'un sistema lingüístic més ampli i reba altres denominacions en l'àmbit científic, en l'àmbit popular o en altres estatuts d'autonomia espanyols.

De la mateixa manera, el nou estatut elimina algunes limitacions hui injustificades com la d'un màxim de deu consellers executius en el govern autonòmic o la limitació d'un nombre màxim de 100 diputats en el parlament valencià: un fet que disminuïa la representativitat popular dels diputats tenint en compte que el cos electoral valencià ha augmentat en més d'un 30% en estos 25 anys d'autonomia.

I, de la mateixa manera, en el nou estatut ha augmentat el nombre d'escons del parlament autonòmic i ha desaparegut també, per iniciativa socialista, la barrera d'exclusió electoral del 5% i serà la futura llei electoral valenciana i no l'estatut la que regularà este aspecte, junt amb la distribució provincial dels escons i qual-sevol altre element o requisit que es considere preceptiu en matèria electoral valenciana.

I estos són passos avant, elements que han de contribuir a millorar i fer més inclusiva la participació democràtica a la Comunitat Valenciana.

MÉS COMPETÈNCIES

El tercer objectiu que hem perseguit amb la reforma de l'Estatut era integrar noves competències d'autogovern. En alguns casos, es tractava d'incorporar com a pròpies competències que ja havien sigut cedides en els últims anys pel Govern central i que exercia amb total normalitat la Generalitat.

En altres casos, incorporem noves competències en matèria de desenvolupament i cooperació en l'àmbit judicial; en matèria de règim local; en matèria de seguretat a través de la Policia Autonòmica; en l'exigència d'una millor gestió dels impostos valencians a través d'una Agència Tributària Valenciana, o en matèria d'inclusió social. O, en un altre orde de coses, la possibilitat que El Govern Valencià participe en la delegació espanyola davant de la Unió Europea quan es tracten temes que afecten les competències pròpies de la Generalitat.

Són competències noves en uns casos, o ampliacions de les competències que en algunes matèries ja té en estos moments la Comunitat Valenciana. Més competències per a tractar de fer front a nous problemes i a noves necessitats socials, i sobretot per

a dotar a la Generalitat dels instruments adequats per a gestionar millor i amb major proximitat assumptes que afecten directament els ciutadans.

MÉS DRETS

Els socialistes hem volgut, finalment, que este estatut enfortira els mecanismes de control social i transparència de la gestió del Govern Valencià i de totes les institucions de la Generalitat, i fora, a més, un text que garantira i reconeguera més drets i llibertats als ciutadans.

Més drets en aspectes tan concrets com consentir tractaments mèdics o experiments científics; establir els drets morals d'autor; incloure un Consell de l'Audiovisual Valencià que vetle de manera independent pel respecte dels drets d'informació i llibertat d'expressió, el pluralisme polític i social, i la independència i neutralitat dels mitjans de comunicació públics.

Un estatut que reconeix la igualtat dels dos sexes en la promoció laboral o en les prestacions derivades de la maternitat; els drets de les persones amb alguna discapacitat o els drets de les persones que patixen exclusió social i necessiten una renda garantida per a procurar la inserció social.

I crec que, gràcies a les nostres propostes, hem volgut que siga un estatut de drets i de garanties que no entenem d'una manera tancada i definitiva, que considerem que poden ser matisats i ampliat, i sobretot, com explicaré a continuació, que han de ser legalment desenvolupats i concretats si volem, i els socialistes volem, que millore la qualitat de vida dels valencians i valencianes.

COM S'HA FET LA REFORMA?

En tot el procés els socialistes valencians hem actuat moguts essencialment per la coherència política amb la nostra concepció de la responsabilitat política, i del que pensem que necessitava la Comunitat Valenciana i del nostre projecte general per al conjunt d'Espanya. I la responsabilitat i la coherència ens obligaven a arribar a acords amb l'altra força majoritària en les Corts Valencianes, el PP, i amb la resta de partits

valencians, i ens obligaven, sobretot, a evitar tot actituds oportunistes o de curt abast. I, per això, al final d'este procés, ens sentim raonablement satisfets i podem afirmar que este és el nostre estatut, i és un bon estatut.

En el marc de reformes territorials definit pel govern de José Luis Rodríguez Zapatero, els valencians hem sigut els primers a demostrar que la Constitució espanyola és flexible i permet l'evolució de l'estat de les autonomies en la direcció d'un autonomisme cooperatiu i avançat.

Ha quedat clar al llarg de tot el procés que ni la Constitució Espanyola ni Espanya patixen quan les institucions competents per a proposar les reformes dels estatuts, és a dir els parlaments autonòmics, fan les propostes corresponents; ni tampoc quan les institucions competents per a debatre i discutir les propostes que vénen del parlament autonòmic, és a dir, les Corts Generals, fan el seu treball; ni tampoc quan les institucions que han de referendar els acords de les Corts Generals, siga el poble d'una comunitat autònoma o, com és el cas valencià, les Corts Valencianes fan el que han de fer: referendar i concloure el procés de la reforma. Això són els procediments constitucionals i això és el que hem fet els valencians i això és el que han fet, estan fent en estos moments i faran en els pròxims mesos altres comunitats autònomes.

Els valencians hem sigut els primers a donar exemple de normalitat democràtica, i de posar en valor la fortalesa i flexibilitat de la Constitució espanyola, i podem estar orgullosos del treball realitzat i convençuts que, afortunadament, no serem els únics i altres comunitats autònomes duran a terme les seues reformes amb total normalitat sense que les prediccions dels catastrofistes es facen realitat.

Crec, a més, que els socialistes hem demostrat a la Comunitat Valenciana que es pot col·laborar amb el govern per a, deixant al marge qualsevol càlcul electoralista defensar una reforma ambiciosa de l'Estatut d'Autonomia, demostrant que és possible dur a terme una oposició constructiva i responsable en este país; demostrat que tenim sentit d'estat i voluntat de govern.

I ARA QUÈ?

Però, si al principi d'este article afirmava que debatre i reformar un estatut és, sobretot i per damunt de tot, parlar de com ens organitzem per a respondre de manera més adequada als interessos i problemes concrets dels ciutadans, ara, per a acabar, he d'afirmar que un estatut es convertix en paper mullat si no es desenvolupa.

Els socialistes creiem en el valor de l'estatut que acabem d'aprovar i volem que es desenvolupe de manera completa i progressista en tots els seus aspectes. L'estatut obliga a la Generalitat a proposar lleis i a fer polítiques actives en matèria de renda bàsica d'inserció, vivenda, territori, salut, educació, normalització lingüística, justícia, gestió dels recursos públics, indústria, desenvolupament econòmic i cohesió social en esta comunitat, i també en policia i en seguretat.

I només si som capaços de dur-ho a terme demostrarem que efectivament la reforma interessava i tractava de donar resposta als problemes de la gent. Si, per contra, ens quedem en les grans declaracions institucionals, tindran raó els que analitzen de manera pessimista les enquestes a què abans he fet referència i l'única cosa que haurem aconseguit és una declaració d'intencions sense major valor.

Està en les nostres mans fer que el nou estatut siga útil i el Partit Socialista farà tot el que estiga en les seues mans en totes les institucions de govern de la Generalitat perquè el desenvolupament de l'Estatut millore el benestar dels ciutadans i augmente els mecanismes de progrés i cohesió social de la Comunitat Valenciana.